

Alkas.lt

Alkas.lt yra 100 nuošimčių visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais sukurtas ir nuolat atnaujinamas internetinis dienraštis

alkas.lt Printed on 2024 12 04

D. Razauskas. Žemės šventumo šaltinis

December 31, 2021

Kategorijos: Akiračiai, Etninė kultūra, Kultūra, Mes baltai, Nuomonių ratas, Religija, Visi įrašai

Žymos: Dainius Razauskas, dievas, dvasinis, mitologija, pasaulis, šaltinis, siela, Žemės šventumas

*Neaplankysiu, žinau, Šventosios Žemės
(man yra žemė visur šventa),
bet nepamiršiu, ik mirsiu, į gimtąjį namą
kelio beržynais baltais ir brasta.*

Henrikas Nagys

Fizinis šventumo šaltinis

Žemės šventumo galima būtų ieškoti fiziniuose vietos savybėse. Pavyzdžiui, aukštuma – žemuma, sausuma – vanduo (raistas, ežeras, versmė) ar dar kitokiose. Be to, pastarųjų amžių mokslas mus išmokė, kad esama ir neregimų, žmogaus tiesiogiai neįtamtų fizinių savybių, kaip vienokios ar kitokios dujinės išskyros, garai, o gal net koks nors paslaptinis spinduliavimas, kurį esą galima nustatyti tam tikromis ypatingomis priemonėmis (pavyzdžiui, virgulėmis) ir taip „įrodyti“ tą vietą esant šventą.

Tačiau ir vietos grožis ar negrožis nėra fizinė jos savybė – tai žmogaus vertinimas. Ir spalvos yra ne fizinio pasaulio savybė, o suvokimo ypatybė – šitaip fizinės skirtingų ilgių elektromagnetinės bangas suvokia psichika, siela.

Antai vabzdžiai spalvas regi visai kitaip ir gyvena, tiesą sakant, visai kitame pasaulyje, kuris mums atrodytų kaip kokios mokslinės fantastikos ekranizacija. Todėl kad ir kokios fizinės „vibracijos“ sklįstų iš vienos ar kitos žemės vietos, savaime jos niekaip neprisidėtų prie tos vietos šventumo, nei jį padidintų, nei pamažintų.

Šventumas, kaip ir grožis, nėra fizinė vietos savybė. Šventumas – tai įvertinimas, kurį dėl vienokių ar kitokių priežasčių vietai suteikia žmogus, net jei tam ir būtų palankios tam tikros fizinės sąlygos.

Mitologinis šventumo šaltinis

Teigdamas vietą esant šventą, žmogus paprastai turi ką papasakoti. Tąjį pasakojimą ir galima būtų laikyti steigiančiu šventumą, šventumo šaltiniu.

Ne be reikalo archeologas Vykintas Vaitkevičius savo knygoje apie senąsias Lietuvos šventvietes pateikia ne tik fiziografinius žemėlapius ir fizinius objekto aprašus: pavyzdžiui, kalnas, tokio ir tokio aukščio, ilgio, šlaitų statumo; upė, tekanti tokia ir tokia kryptimi, daranti kilpą, su rėvomis, slenksčiais ar be jų; toks ir toks ežeras; šaltinis; akmuo ir t. t. Vien tokie aprašai sudarytų nebent geografinį žinyną, ne daugiau.

Svarbiausia – Vykintas pateikia *pasakojimus* apie vietą, jo aptiktus istoriniuose šaltiniuose, tautosakos rinkiniuose ir paties užrašytus iš vietos žmonių. Kaip tik šie pasakojimai ir steigia bei įteisina vietos šventumą: ten stovėjusi bažnyčia, kuri prasmego (vadinasi, galima įtarti buvus senąją šventyklą); ten laumės sutartinę giedojusios; ten Perkūnas trenkęs, akmenį perskėlęs; ten velnias sprukęs, pėdą palikęs ir t. t.

Žinoma, su vietomis susiję ir asmeniškai įvykiai: štai ten mane pažemino, primušė, todėl ta vieta man iki šiol baugi, nemaloni; o štai ten mane pirmą kartą pabučiavo mylima mergina, todėl ta vieta man iki šiol miela, brangi, nes primena buvusią laimę. Tokie asmeniniai pasakojimai irgi stipriai nuspalvina kiekvieno iš mūsų pasaulį, bet šventumui jų negana.

Šventumui negana ir namų šilumos, tėviškės ilgesio, tėvynės meilės, pasakojimų apie protėvių žygius ir jų gyventas žemes. Bandymai savo žmogiškus sentimentus paversti šventumo šaltiniu – taigi žemę pašventinti savimi – tėra karščiuojanti savimeilė ir tikrąjį šventumą tik nupigina.

Tikram šventumui reikia šio to daugiau, šio to kito – pasakojimo apie „nežemišką“, „antgamtinį“, įprastą pasaulio tvarką pranokusį įvykį, kuris savo ruožtu tą tvarką grindžia ir palaiko. Tokie pasakojimai priklauso mitologijai, kuri kaip tik grindžia ir palaiko bendruomenės ir ištisos kultūros pasaulėvaizdį bei gyvenseną.

Tačiau mitologijų daug, jos skirtingos, tad ir jų steigiamas šventumas nebūtinai sutampa. Ryškiausias ir skaudžiausias pavyzdys Lietuvoje – krikščionybės mitologija. Jai šventas tėra vienas santykinai nedidelis geografinis žemės plotelis, vienintelė jos „Šventoji Žemė“, todėl visa likusi pasaulio žemė pagal apibrėžimą yra nešventa. Žinoma, atskiros vietos gali būti pašventintos, bet ir pašventintos jos tegali būti vieninteliu būdu – pastačius kokį nors ženklą, kuris mena anoje vienintelėje „Šventojoje Žemėje“ įvykusį mitinį įvykį.

Tai gali būti bažnyčia, koplyčia, kryžius, Marijos, kokio kito krikščioniško „šventojo“ stabas ar dar kas nors – svarbiausia, kad jis perkeltų dėmesį iš *čia* į *ten*, iš šios žemės į aną vienintelę „Šventąją Žemę“.

Panašiai elgiasi ir kai kurios kitos religijos: pagal išankstinę nuostatą, pagal apibrėžimą nepripažįsta jokio kito pasakojimo ir jokio kito šventumo, tik saviškį, todėl bet kokio kito net užuominas visokeriopai neigia ir naikina.

Užtat visiems kitiems jų „pašventinimas“ iš tikrųjų reiškia išniekinimą. Giliau pažvelgus, tai irgi tėra liguista savimeilė, šventumą pavertusi priemone savo lėkštam tikslui – pūstis ir plėstis tol, kol visa ką žemėje užgoš savimi.

Kaip matyti, ir šiuo atveju pati Žemė savo šventumo atskleisti neturi net progos – ji paversta skirtingų pasakojimų, skirtingų mitologijų kovos lauku, savanaudiškų ideologijų karo lauku, kuriame lieka dvasiškai nuniokota ne mažiau nei kūniškai ją nuniokotų patrankos, bombos bei raketos.

Dvasinis šventumo šaltinis

Esminė dvasingumo savybė ir požymis – kad nuo išorės jis gręžiasi į vidų, grįžta ir sąmonę parveda vidun, namo. Išorinio pasaulio reiškinius dvasingumas suvokia ir pasitelkia kaip priemones vidiniam pasauliui pažinti ir nusakyti – kaip vidinių reiškinių ženklus, metaforas, simbolius. Ir visas pats išorinis pasaulis tampa vidinio pasaulio Didžiuoju Ženklu.

Išorinio pasaulio saulė fiziniame danguje mena aukščiausią vidinio pasaulio šviesulį, dvasinės šviesos šaltinį, kurį mes vadiname Dievu. Išorinio pasaulio žemę, į kurią kojomis atsirėmę stovime, atitinka visi mūsų jusliniai patyrimai, sudarantys vientisą pasaulio įspūdį – mūsų regimąjį *pa-saulį po saule*, kuri jį iš aukštybių regi.

Mitologijoje Dievas gali nusileisti iš dangaus ir Žemelę pamylėti (kaip antikinis Dzeusas Semelę), ir jiedviem gali gimti Dievo sūnus (kaip Dionisas) ir t. t. Bet mitologija, nors iš esmės kalba apie vidinius įvykius bei reiškinius, viską pasakoja taip, tarsi tai būtų įvykę tame pačiame išoriniame pasaulyje. Todėl tūlas susipainioja ir pasiklysta – mitinius įvykius sumaišo su istoriniais ir galiausiai visai nusikliedi, užsisapnuoja.

O dvasingumas primena budimą iš sapnų: kai sapnuose matome visokius dalykus tarsi išorinius, tarsi mus supančius iš išorės, busdami suprantame, kad visi jie iš tikrųjų vyko mūsų viduje. Tuomet imamės aiškintis jų prasmę. Tai, kas sapnuojant buvo patyrimai ir išgyvenimai, nubudus virsta įžvalgomis bei atradimais.

Taip ir bundant iš savo „gyvenimo sapno“ sieloje palengva ima brėkšti, aušta diena ir galiausiai pateka, suspindi Saulė – iš visų miglų išnirusi, virš visų debesų iškilusi aukščiausia Sąmonė, pats sąmoningumo Pradas. Kol šitaip nenutinka, mes ir Saulę, ir Žemę tematome pro savo sapnų miglas.

Kaip kino ekrane priešais projektorių, kurio šviesa atsiviedžia ant ekrano „materijos“ bet kokius vaizdinius, kokie tik prieš jį slenka, – lyg Saulė debesų šešėlius. Todėl ir žemė, kurioje gyvename, – tai mūsų sielų atspindys, mūsų sielose sukamų „filmų“ atšvaitas. Užtat kai mūsų sielų „filmai“ tamsūs lyg juodi debesys, apniaukę vidinę Saulę, ji nebeprašviečia pro juos ir nebeapšviečia mūsų pasaulio. Tuomet žemė nugrimzta į tamsą, kitąsyk į tokias tamsybes, jog pradeda įgauti pragaro požymių.

O kai bent kiek praskysta debesys, apniaukę mūsų sielų Šviesą, arba Perkūnas nebeapsikentęs dryksteli juos savo žaibu, trumpam praskleisdamas bekrasį Spindesį anapus, iškart nušvinta ir mūsų žemė.

Pasaulį mes matome tokį, kokie esame patys. Kai sieloje viršininkauja pilvas, tai jo sukamą „filmą“ ir matome prieš akis. Ir žemę matome pro pilvo „akinius“, pilvo akimis – kaip grobį, kurį reikia suvalgyti, suvartoti, pasisavinti ir

įsisavinti, kaip pasipelnymo šaltinį ir priemonę, kaip nuosavybę ir nekilojamą turtą, vienaip ar kitaip „mums priklausančias“ žemes.

O jeigu sieloje staiga prasimerkia širdis, tada ir žemę išvystame širdimi – kaip neapsakomo grožio karalystę, mūsų taip negailestingai bjaurojamą! Lyg pasakų karalaitė, parblokšta į purvą, išprievartauta ir suspardyta. Širdies „filmas“ skaudus, bet kartu ir įkvepiantis, herojinis, nes kelia į kovą.

Pilvu žemę mato visi, ir žvėrys, kai savinasi ganiavą arba medžioklės teritoriją. Širdimi žemę išvysta ne kiekvienas ir rečiau, nors šitoks patyrimas daugeliui pažįstamas. Tarsi pati siela būtų pakilusi nuo pilvo į širdį. O jeigu ji nesiliauja augusi, tai anksčiau ar vėliau pasiekia galvą. Pasiekusi galvą siela daiktus išvysta kaip ženklus ir pasaulį suvokia kaip jų menamų prasmių audinį. Ir žemė jai atsiveria tarsi knyga smalsiam skaitytojui. Tai mokslininko, tyrinėtojo, mąstytojo „akis“.

Bet ir tai dar ne viskas. Kartais siela, spiriama itin karštos širdies, ir galvoje nebeįsitenka – ir tarsi sprogti, ir pražysta, ir atsiveria Išminčiai, spindinčiai iš aukštybių, ir ją nutvieskia dvasios šviesa. Kaip tik tada ir žemė nušvinta šventa. Visà ir visokià, besąlygiškai. Lyg skaidrė, pakelta prieš Saulę, persmelkta Šviesos.

Panašiai bundant iš sapno gali staiga švystelėti, kad sapnas, visas ir visoks, nuo pat pradžių tvyro jį sapnuojančioje sąmonėje, smelkte persmelktas sąmonės, tiesiog iš sąmonės vaizdinių suaustas.

O kai šitaip nušvinta, kai supranti, jog tave sapnuojanti aukščiausioji Sąmonė iš vidaus ir, kita vertus, tave supantys jos vaizdiniai iš išorės nėra du skirtingi dalykai, tuomet Dievas sueina su Žeme į meilės jungtį, ir nebėra du atskirai. Lyg žemė būtų nužengęs dangus, arba visa žemė „paimta į dangų“.

O pats „vyzdys“, kuriuo siela šitaip išvydo, – tai Dievo sūnus, nuo dangiškojo Tėvo Šventosios Žemės pagimdytas.

Gal iš tiesų tasai yra šitaip regėjęs, kuris sakė: „Kai iš dviejų padarysite vieną, išorę padarysite tokią kaip vidų, viršų – kaip apačią tuomet įžengsite į“ (Evangelija pagal Tomą 22). Nes „karalystė yra jumyse ir šalia jūsų. Kai pažinsite save, tuomet ir jūs būsite pažinti ir žinosite, jog esate gyvojo Tėvo sūnūs“ (Evangelija pagal Tomą 3). „Ji neateis, kai laukiate. Nepasakys: štai jinai čia. Arba: štai jinai ten. Tačiau Tėvo karalystė plyti žemėje, o žmonės nemato jos“ (Evangelija pagal Tomą 113).

Dieve Perkūne, pramerk nors trumpam švininius mūsų sapnų vokus, kad išvystume Šventąją Žemę aplinkui, jokių tamsių kvailų godžių piktų minčių nebeužstotą nuo Tavęs!

(<http://www.srtfondas.lt/>)